

**Nowa trasa turystyczna na międzymurzach i w suchej fosie (dawne ogrody biskupie) – w ramach projektu "Konserwacja i restauracja XIV-wiecznego zamku w Lidzbarku Warmińskim – perły architektury gotyckiej w Polsce – III etap"**

**INFORMACJA WIZUALNA, mała architektura**

Powstały projekt zagospodarowania terenów międzymurzy i suchej fosy zakłada poza konserwacją zachowanej substancji zabytkowej, wyeksponowanie na tym obszarze elementów o szczególnej wartości historycznej, architektonicznej i archeologicznej oraz uczytelnienie nieistniejącej zabudowy. Ponadto odtworzone zostanie w możliwym stopniu założenie ogrodowe z czasów nowożytnych, nawiązujące do koncepcji ogrodów biskupa Ignacego Krasickiego.

Realizacja projektu zagospodarowania międzymurzy i suchej fosy umożliwi uruchomienie nowej trasy turystycznej. Jej atrakcyjność znacznie podniesie skomunikowanie terenu przed elewacją główną zamku (parchamu) z międzymurzem i suchą fosą przez budowę tu łącznika od strony południowo-wschodniej (częściowa rekonstrukcja fragmentu historycznego pałacu biskupów).

**Nowa trasa turystyczna obejmuje:**

1. Dzieje nieistniejących budowli (poza relikdami archeologicznymi) na tym terenie z okresu średniowiecza i czasów nowożytnych:

- t.zw. „Pałac na parchamie”
- Pałac kardynała Andrzeja Batorego w narożu pn-wsch międzymurza
- Budynek gospodarczy na międzymurzu zachodnim

2. Dzieje ogrodów zamku biskupów warmińskich ze szczególnym uwzględnieniem założenia ogrodowego tworzonego przez biskupa Ignacego Krasickiego w XVIII wieku

3. Postacie biskupów szczególnie związane z budowlanymi nowożytnymi oraz ogrodami, m.in. Andrzej Batory, Jan St. Zbąski, Krzysztof A. Szembek, Adam St. Grabowski, Ignacy Krasicki)

Na powstałym już projekcie (Nowy Zamek) zagospodarowania suchej fosy, międzymurzy i parchamu należy umieścić:

- Makiety zespołu zamkowego (2), plansze z informacjami, mała architektura (ławki, siedziska), zabezpieczone przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i przystosowane dla potrzeb osób niewidomych. Projekt elementów powinien nawiązywać do powstałego już projektu zagospodarowania, charakteru obiektu. Ponadto winien wykorzystywać materiały używane w okresie średniowiecza i czasach nowożytnych (kamień, ceramika, drewno, kute żelazo itp).

Makiety z materiału trwałego, jedna zamek w czasach średniowiecza, druga w epoce nowożytnej. (na podstawie podanej ikonografii i literatury)

Dodatkowym elementem nowej trasy ma być:

- Specjalnie opracowana aplikacja, którą będzie można wykorzystać podczas wędrowki nowym szlakiem turystycznym.

### **PARCHAM (teren przed elewacją główną zamku)**

- Na odtworzonym w gruncie zarysem nowożytnego pałacu na parchamie umieścić w wybranych wnętrzach dawnego pałacu tabliczki z informacją dotyczącą przeznaczenia pomieszczenia i jego wyposażenia

(Podstawa: osiemnastowieczne inwentarze, bibliografia poniżej)

- Makieta w części wschodniej dawnego pałacu przedstawiająca zamek z dobudowaniami z okresu nowożytnego

- Umieścić tu także miejsca do siedzenia dla turystów

Materiały publikowane do wykorzystania:

- Do tworzenia makiety wykorzystać ryciny zamieszczone w książce W. Wólkowskiego, Zamek biskupów warmińskich w Lidzbarku Warmińskim – dzieje budowlane i problemy konserwatorskie, s. 123, il. 90, s. 119 – il. 85 i 86 oraz plan na s. 122 – il. 88 oraz znany widok zamku z początku XIX wieku (kopia obrazu Bornkama wykonana przez Juliana Dadleza).

### **SUCHA FOSA**

## **Założenie ogrodowe nawiązujące do ogrodów Ignacego Krasickiego; Encyklopedia drzew, Teatr kwiatowy**

- W narożu od zachodu tablica z planem ogrodu i możliwością wysłuchania jego historii w dedykowanej aplikacji. Informacja o biskupie Ignacym Krasickim (inicjatorem powstania ogrodów w suchej fosie), Stanisławie Adamie Grabowskim (między innymi inicjatorem przebudowy przedzamcza południowego).

- W kilku punktach umieścić ławki/siedziska z tekstami wybranych bajek Ignacego Krasickiego.

- Przy drzewach, krzewach ozdobnych tabliczki z opisem gatunku rośliny

W ramach projektu zostanie odtworzony wschodni aneks pałacu na parchamie w formie dwupoziomowej budowli, który mieści komunikację parchamu z międzymurzem i suchą fosą.

Na górnym poziomie aneksu ekspozycja:

- kominków (1 lub 2) z pałacu na parchamie, tabliczka/plansza z informacją na temat funkcji poszczególnych poziomów i pomieszczeń pałacu na parchamie (możliwość odsłuchu informacji w aplikacji).

Materiały publikowane do wykorzystania:

- Marmurowe obramienia kominkowe w pałacu na parchamie są wymienione w inwentarzu z roku 1742 (W. Wólkowski, Zamek biskupów warmińskich w Lidzbarku Warmińskim dzieje budowlane i problemy konserwatorskie, s. 114).
- plan z pomieszczeniami i funkcje poszczególnych komnat - W. Wólkowski, Zamek biskupów warmińskich w Lidzbarku Warmińskim dzieje budowlane i problemy konserwatorskie, s. 129 -il. 95, s. 130, il. 96).

## **MIĘDZYMURZA**

### **Obszar międzymurza zachodniego**

Przy zachodnim skrzydle zamku w okresie średniowiecza istniała budowla o przeznaczeniu gospodarczym. Jej relikty zostaną pokazane na powierzchni gruntu. W wschodniej partii umieścić tablicę z przekrojem ziemnym międzymurza zachodniego ilustrującą dzieje tego terenu. O badaniach archeologicznych zamku będzie można posłuchać w dedykowanej aplikacji. Obok zostanie umieszczona makieta przedstawiająca hipotetyczny wygląd zamku z czasów średniowiecza wraz z obydwoma przedzamczami.

Materiały publikowane i niepublikowane do wykorzystania:

- Ilustracja z przekrojem ziemnym międzymurza zachodniego do wykorzystania za zgodą A. Gołębniaka.
- Średniowieczne przedstawienia założenia zamkowego do wykorzystania w makiecie - W. Wólkowski, Zamek biskupów warmińskich w Lidzbarku Warmińskim dzieje budowlane i problemy konserwatorskie, s. 40 – il. 21, s.74 - il. 54 i 55, artykuł: Magdalena Skarżyńska-Wawrykiewicz, Rola badań architektonicznych prowadzonych w zabytkach na przykładzie adaptacji przedzamcza w Lidzbarku Warmińskim.

### **Obszar międzymurza północnego**

W partii wschodniej międzymurza północnego będą uczytelnione relikty tak zwanego pałacu kardynała Andrzeja Batorego oraz wcześniejszych budowli istniejących na tym obszarze (relikty budowli z XV wieku, najstarsze fundamenty). W północno-wschodniej partii umieścić tablicę pokazującą przypuszczalny wygląd tych konstrukcji. O tych obiektach będzie można posłuchać w dedykowanej aplikacji, a także o Andrzeju Batorym (inicjatorze budowy pałacu kardynalskiego)

Natomiast w narożu pn-zach umieścić tablicę z informacjami na temat istniejących budowli średniowiecznych (gdańsko, relikty najstarszego bruku, relikty dawnego wjazdu do zamku.

Materiały publikowane i niepublikowane do wykorzystania:

- Bryła tak zwanego pałacu Batorego - W. Wólkowski, Zamek biskupów warmińskich w Lidzbarku Warmińskim dzieje budowlane i problemy konserwatorskie, s. 89 – il. 64
- Niepublikowana dokumentacja badań archeologicznych A. Gołębniaka z roku 2015 pokazująca zarys budowli piętnastowiecznej.

### **Obszar międzymurza wschodniego**

Umieścić tu miejsca do siedzenia dla turystów, ewentualnie dwie skrzynkowe, wyniesione miejsca na herbaria.

W miejscu znalezienia pochówku z czasów istnienia na zamku lazaretu podczas II wojny światowej – umieścić tablicę informacyjną.

